

ULLA-MAIJA PAAVILAINEN

Jukka Rintala

JUKKA RINTALA

ELÄMÄNVIIVA

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Kirjailija kiittää tuesta:
Suomen tietokirjailijat ry
Kirsti Paakkasen säätiö

© Ulla-Maija Paavilainen, Jukka Rintala ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

Graafinen suunnittelu: Tiina Palokoski

Esilehtien maalaus: *Unen horisontti*/Jukka Rintala. Kuva: Henna Mitrunen

Painetun päällyksen maalaus: *Värien voima*/Jukka Rintala. Kuva: Henna Mitrunen

Kuvat: Jukka Rintalan arkisto, ellei toisin mainita

ISBN 978-951-1-40562-7

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

*Polkusi nuo muinaiset
hienoina halki ilman kulkevat
ja vailla tomua.
Niitä teitä kulkiessasi
tänään meitä suojele
Savitr, jumala
ja puolestamme puhu.*

(INTIALAISESTA RIGVEDA-KOKOELMASTA.
SAVITRILLE, AURINKOJUMALUUDELLE -RU-
NON VIIMEINEN SÄKEISTÖ
ITÄMAISEN ELÄMÄNVIISAUDEN KIRJA,
PERTTI SEPPÄLÄ, WSOY 2002)

SISÄLLYS

Prologi

I SYDÄMENVIIIVA 13

Kesäkuu 2021. Haminassa.	13
Kovaa ja sitkeää puuta	16
Soitto Anna-lehdestä	26
Alkuräjähdyksiä ja kompromisseja	32
Nahka-asujen aika	40
Ura urkenee	48
Matti, mies varjoista	56
Köyhän miehen kristallikruunut	62
Heitetään kuin hernepussia	67
Toukokuu 2021. Riihisaassa.	71

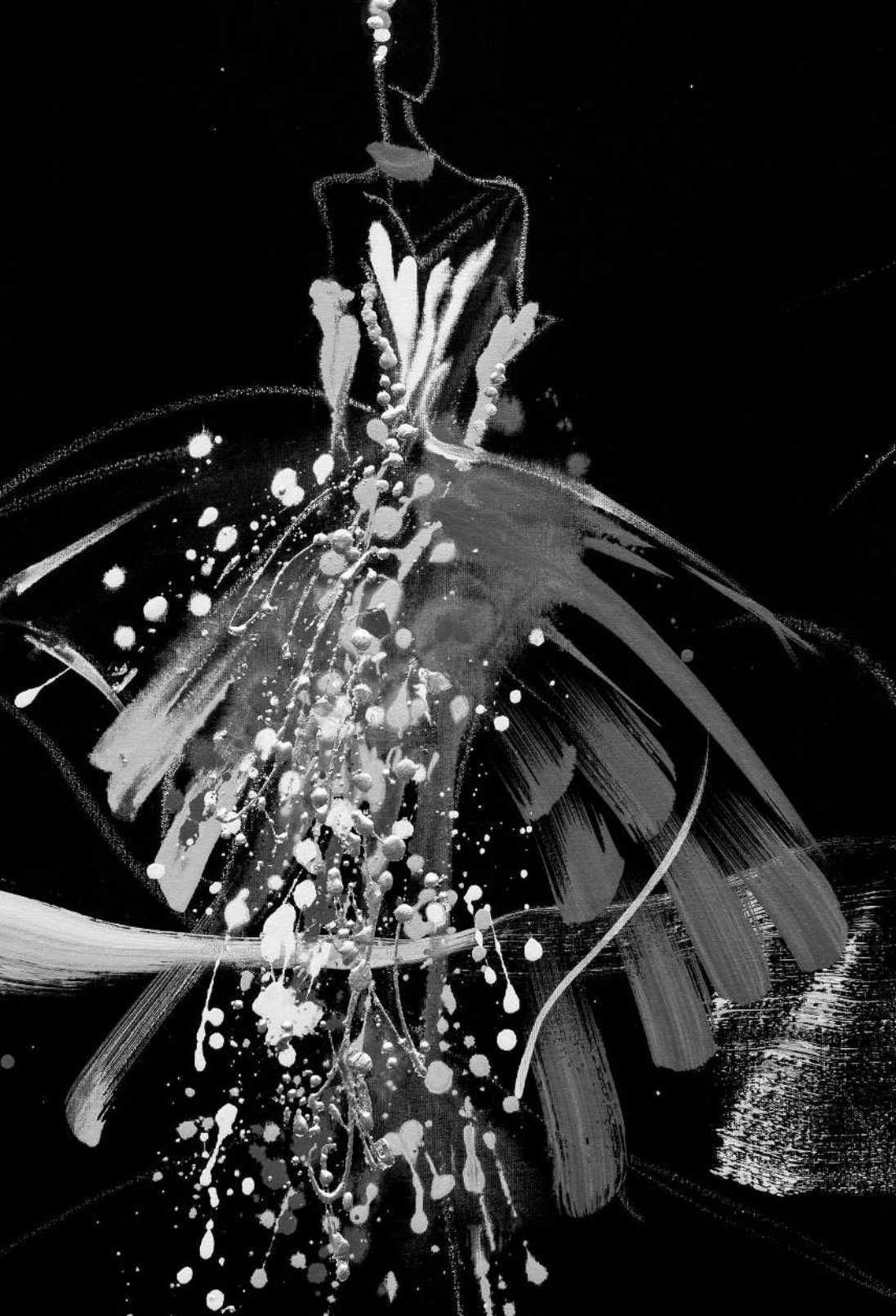
II PÄÄNVIIIVA

Marjassa Karjalassa	77
Heinäkuu 2021. Savonlinnassa.	91
Satu jäällä	96
Tunne kuumensi tunteet	100
Kun lööpit räjähtivät	105
Miksei figuureilla ole päätä?	115

Brändi jo syntyessään	122
Maineen harjalla ei ole leposijaa	129
Kuka jaksaa kiivetä Kiinan muurin päähän?	146
Unelmavaatteita yön kuningattarille	154
Puku lähtee elämään ihmisen yllä	162
Samppanjapuvusta Shanghaihin	165
Elokuu 2021. Talossa.	170
Toivoin lattiamoppia, sain tämän	175
Sinulla on ollut rikas elämä!	179

III KOHTALONVIIIVA 189

Vaikeat vuodet	189
Silmä naisesta on erehtymätön	198
Maestro loi naisen	203
Syyskuu 2021. Toisessa talossa.	210
Lummetaulu ja lentävät nuppineulat	215
Kangastilkkuja ja vähän ekstraa	222
Lokakuu 2021. Matkalla juurille.	229
Juhlanäyttely ja sateen impressio	233
Lokakuu 2021. Paluu.	241
Miten tulevat vanhukset pärjäävät?	246
Marraskuu 2021. Mustat siivet ja suuri sydän.	251
Joulukuun 2021. Kultainen käärme.	257
Emmää mikkää ujo ol	259
Tammikuu 2022. Laivassa.	265
Jukka Rintalan ura	267
Lähteet	270
Henkilöhakemisto	272

PROLOGI

”**K**irja Jukka Rintalasta. Sen kirjan minä haluan lukea.”
Yrittäjäneuvos Kirsti Paakkasen sanat keväällä 2021 ovat painavat. Erityisesti hän painottaa sanaa ”sen”.

Hänen sanansa herättävät yhtä aikaa uskoa ja pelkoa. Uskoa siihen, että muotitaiteilija Jukka Rintalan elämä kiinnostaa varmasti muitakin kuin Kirsti Paakkasta. Pelko johtuu siitä, ettei Paakkanen edes kolmenkymmenen vuoden ystävyden jälkeen ole oppinut tuntemaan Rintalaa.

Hän on tunnistanut miehen lahjakkuuden ja taidot, mutta ihminen Rintala on rakentanut ympärilleen läpipääsemättömän suojaovun korsetteineen, sisävuoritylleineen ja kovikkeineen. Se hohtaa, kimaltaa ja näyttää asettuneen tarkoituksenmukaisesti korokkeelle. Sitä voi ihailia kuin näyttelyesineitä, mutta voiko tällaista miestä koskettaa?

On aika koputtaa simpukkaa.

Siellä on myös aaltojen kohinaa, luultavasti lisäksi soraa, meren salaisten melskeiden sinne hivuttamaa. Olisiko sisällä helmi?

Rintala avaa kämmenensä.

Se on suuri ja punainen, paikoin kovaksi sierettynyt työmiehen käsi. Se näyttää siltä, että se on luotu tarttumaan lapioon, lekaan tai rautakankeen. Se kaivaa päättymätöntä ojaa,

yrittää särkeä kiviseinää. Se voisi pidellä talttaa, höylää tai tikkuista lautaa.

Kädessä ei ole mitään höyhenenkeveää, lepattavaa tai haurasta. Sen muoto on kuitenkin kartiomainen. Kiromantia, epätieteellinen kädestä katsomisen taito, väittää että sellainen käsi kertoo taiteellisesta luonteesta, tunteenomaisuudesta ja suuresta herkkävaistoisuudesta etenkin muodon, värin ja äänen suhteen.

Koska käden omistaja on itsekin käynyt ennustajalla ja on tietynlainen selvänäkijä omalla alallaan, ei ole pyhäinhäväistys tutkia tarkemmin käden syvään uurtuneita viivoja.

Elämänviiva kulkee etusormen ja peukalon välistä ja viistää peukalon juurella sijaitsevaa kuun kukkulaa. Tässä työn merkitsemässä kämmenessä näyttää olevan kaksi elämänviivaa. Lähinnä peukaloa oleva elämänviiva on onnen viiva: se lisää voimaa ja vastustuskykyä ja lieventää vaikeuksien aiheuttamaa räsytystä.

Käsi on selvästi dramaattisen ihmisen käsi, sellaisen, joka suhtautuu elämään tunteen palolla. Hän ei ehkä esiinny näyttämöllä, mutta usein hänellä on menossa aivan oma draamansa. Auringon sormessa, nimettömässä, on leveä kärki, joka kertoo luovista kyvyistä. Saturnuksen kukkula on korkea, joten luonteessa ilmenee myös vakavuutta.

Sielun silmien edessä olevan näyn veistäminen ja hakaaminen näkyväksi vaatii voimaa. Tämä ominaisuus näkyy leveänä kämmenenä. Kuun kukkula on suuri, mikä kertoo, että omistaja on kosketuksissa mielikuvitukseensa.

Kun käsi tarttuu siveltimeen, sen liikettä on lumoava seurata. Näyttää kuin se olisi irrallinen ruumiista, jonka luulisi ohjaavan sitä. Käsi liikkuu omana itsenään, taivaankappaleena kiertoradalla, jonka liikkeet vain sen omistaja tuntee. Vai-

kuttaa kuin sitä ohjaisi näkymätön voima, joka haluaa sanoa meille jotakin.

”Kauneus”, se sanoo. ”Tärkeintä on kauneus.”

Jättäkäämme hetkeksi käsi ja taivaankappaleet ja siirtykäämme tutkimaan erästä jalkaa.

Suiippo kengänkärki pilkistää kiiltävänmustan auton avatusta takaovesta. Kengänkärkeä seuraa kahiseva helma. Silki nuolee sääriä kuin helteisen päivän pehmeä järvi. Kengän omistaja on daami, joka tunnetaan. Hän on hurmannut yleisön esiintymislavoilla, painanut nappia päätösten tueksi eduskunnassa, johtanut maineikasta yritystä tai tukenut puolisona maineikkaan yrityksen johtajaa.

Hän on menossa valtakunnan tärkeimpään juhlatilaisuuteen. Koska valtakunnassa ei ole kuningasta, häntä ei voi tituleerata kuningattareksi, vaikka asunsa puolesta hän kelpaisi Buckinghamin palatsiin tai Nobel-juhlaan.

Kengänkärki piiloutuu helman alle ja vilahtaa sieltä vain sillä hetkellä, kun nainen ottaa askeleita punaisella matolla kohti käteltävää presidenttiparia ja kumartaa kevyesti. Perässä kulkeva mies yrittää olla tallaamatta naisen helmalle.

Televisioselostajan ääni värisee pidätellystä innostuksesta: ”Linnassa on tällä kertaa peräti kahdeksan Jukka Rintalan suunnittelemaa asua.”

Seuraavana päivänä asu koristaa iltapäivälehden kantta. Kenkä on piilossa, mutta kuningatar-termi käytössä.

Vain pari henkilöä tietää, että hetkeä ennen puvun ensiesiintymistä siitä on vielä poistettu neuloja ja harsinlankoja. Työ on valmistunut viime tingassa, sillä niin suunnittelija toimii: hän on oivalluksissaan niin salamannopea, että lopumetreillä täytyy jo hidastella.

SYDÄMENVIIVA

Kesäkuu 2021. Haminassa.

Jukka Rintalan katse harhailee. Hänelle on tehty kysymys, eikä hän halua vastata siihen. Kyse ei ole siitä, ettei hän tietäisi vastausta, vaan siitä, että hänet on lähes raakalaismaisesti yritetty kiskoa ulos hänen omasta maailmastaan.

Hän vetää silmiensä eteen verhon. Kun hän alkaa puhua, ääni tuntuu tulevan jostain kaukaa, tuhansien muiden ajatusten ja monen esiripun takaa. Hänen äänensä on vaisu kuin juuri mieluisasta unesta herätetyllä tai miehellä, joka on uransa aikana saanut suunnilleen kaiken sen maineen, jonka näin pienessä maassa saattaa saada.

”No joo”, hän sanoo värittömästi ja hajamielisesti. Hän puhuu pitkään, aloittaa kaukaa, jatkaa itse kutomaansa reittiä ja päättyy juuri sinne, minne itse haluaa. Kysymykseen hän ei vastaa.

Toisin on, kun hän avaa näyttelyä, jossa on esillä hänen suunnittelemaansa iltapukuja. Korkeat valkoiset pitsiportit johdattavat sisääntulijan Haminan Tanelinkulmaan. Kulta ja hopea säihkyvät kankaissa, kukat räväyttävät terälehtensä auki kuin villeissä huumeheureissa.

Näyttely koostuu Rintalan puvuista ja maalauksista sekä haminalaisen lasitaiteilija Tamara Aladinin lasiesineistä. Mukaan on koottu pukuja eri vuosikymmeniltä. Osa on lainassa Designmuseosta Helsingistä ja osa Rintalan omasta pukupankista. Kristallikruunuista roikkuu kymmeniä kukkakeppejä, joiden varsia pitkin liihottelevat sadat oranssit, taivaansiniset, orvokinlilat ja omenankukanpunaiset perhoset. Ne yhdistyvät torsojen päälle puettujen iltapukukankaiden kuoseihin niin, että on vaikea erottaa, onko perhonen kenties istahtanut puvun miehustalle pyrähtäkseen siitä kohta lentoon.

Kesäisen kokonaisuuden inspiraationlähteenä on toiminut muun muassa Tšehovin *Kirsikkapuiston* romanttinen tunnelma. Akryyliväreillä ja lehtikullalla toteutetuissa maalauksissa kukkivat kesäfantasiat.

Rintala pitää tervetuliaispuhetta samppanjalasi kädessä. Hiukset ovat pysyneet vaaleina, suorina ja puolipitkinä nuoruudesta saakka. Hänellä on yllään valkoinen paita, punaiset housut ja musta pikkutakki. Kaulaa kiertää punainen huoleton solmuke ja housujen vyötäröä punainen vyö. Tämän kaltaisesta asusta on muodostunut hänelle univormu ja tavaramerkki, vain hattu puuttuu.

Hän puhuu ja puhuu, kutsuvierasyleisö vaihtaa jalkaa, kuuntelee ja odottaa pääsevänsä kiertelemään huoneistoa.

”Missäs se Matti on?” Rintala lopulta sanoo. ”Matti sanoi minulle, että älä puhu pitkään.”

Oviaukossa, kynnyksellä Rintalan takana, velmuilee näyttelytilan lavastaja, puoliso Matti Vaskelainen. Hänellä on

päässään olkihattu ja yllään paita, jossa on keltaisia auringonkukkia. Siinä missä Rintalan katse vaeltaa kaukaisuuteen, Matin silmät vilkkuvat, panevat merkille jokaisen yksityiskohdan, valospottien millimetrin tarkat säädöt sekä taustakankaasta törröttävän langanpätkän, jonka hän käy vaivihkaa nyppäämässä pois.

Matti kuvioi ja suunnittelee Rintalan jokaisen näytöksen ja näyttelyn. Hän on Rintalan elämänumppani yli neljäkymmenen vuoden ajalta. Hän on visualisti, taiteilija siinä missä Rintalakin.

Mutta koska Rintala ottaa näyttämön ja Matti jää kynnykselle, Rintala on tässä kirjassakin tähti eli Rintala ja Matti on Matti. Loistaisiko tähti yhtä kirkkaasti ilman Mattia, joka tietää, miten suunnata valo niin, että sen varjokin puhuu taiteilijan kieltä?

Kovaa ja sitkeää puuta

Helmikuussa 1952 Suomessa elettiin kiihkeän odotuksen aikaa. Heinäkuussa olivat alkamassa 12. kesäolympiakisat. Niihin valmistauduttiin myös vaaterintamalla. Kaupunki halusi näyttää parhaat puolensa, eivätkä kaduilla kulkevat daamit saaneet näyttää miltä tahansa, sillä sotakorvauksetkin Neuvostoliitolle olisi kohta maksettu. Tästä alkaisi vihdoin uusi nousu.

”Sensaatio-kevät! Suomessa on nyt ensimmäisen kerran onnistuttu voittamaan gabardiini”, julisti takasivun ilmoitus *Helsingin Sanomissa* 9. huhtikuuta.

”Master on luonut tästä ihanteellisesta kevät-kesä-asusteiden materiaalista muodikkaita ja taitavasti leikattuja naisten kevättakkeja ja kävelypukuja. Näin gabardiinille on saatu uusi muoti- ja kauneusarvo... Nähkää Tekin mallit, jotka ovat sieltä, mistä kutsuvieraammekin... suuresta maailmasta!”

Värit olivat olympiarenkaan sininen, hiilenmusta ja mäterruskea.

Meri-Porissa Ahlströmintien kulmassa sijaitsi talo, jossa Armas ja Pirkko Rintala tuohon aikaan asuivat. Talon emäntä Rai-li Lindgren pimputti pianolla *Für Eliseä* kerta toisensa jälkeen.

Pirkko Rintala ei ehtinyt vaatteita tai urheilukilpailuja aja-

tella. Hänellä oli meneillään oma pitkän matkan juoksunsa: hän synnytti parhaillaan sairaalassa perheen esikoista. Poika siitä tuli, ja soma pallero tuo olikin. Musiikista tykkäsi pienestä pitäen, liekö raskausaikana kuunnelluilla Beethovenin sävelkuluilla ollut oma vaikutteensa?

Armas-isä oli syntynyt Harjavallassa. Kalle ja Sanni Rintalalle syntyi viisi lasta, joista Armas oli toiseksi vanhin. Kaikki Rintalan veljekset olivat pitkäikäisiä. Isä Kalle Rintala kävi sodan ja oli enemmän urheiluun kuin kulttuuriin suuntautunut mies.

Pirkko syntyi saunassa Porin Fleiviikissä kaupungin länsipuolella. Pirkon sukua tutkittiin sen verran, että saatiin selville juurien johtavan ruotsalaiseen von Sabel -sotilassukuun. Sabel merkitsee miekkaa. Äidinisän suku johti Ruotsiin, mutta sen tutkiminen lopetettiin, kun tutkijoista eli Pirkko-äidin sisaresta Aunesta ja Jukan siskosta Anna-Maijasta alkoi vaihtaa, että vastaan tulisi jotakin epämiellyttävää. Rintala on päättänyt itse jatkaa sukututkimusta myöhemmin.

Nyt syntyneen pojan nimeksi annettiin ajan muodin mukaisesti Jukka. Nimi oli ollut kalenterissa vasta vuodesta 1950 lähtien. Jokaiselta koululuokalta löytyi 1950-luvulla ainakin yksi Jukka, jotka viettivät nimipäiviään vanhana juhannuspäivänä 24. kesäkuuta yhdessä Johanneksien kanssa. Jukka-nimen tarkoitusta on etsitty esimerkiksi sanasta jukkainen, joka on merkinnyt kovaa ja sitkeää puuta. Suomessa muinoin kasvanutta marjakuusta nimitettiin jukkapuuksi sen sitkeyden ja kovuuden takia. Siitä valmistettiin muun muassa jousia, nahkaveneen runkoja ja reen osia – jukolautoja.

Kovan puun veistäjä oli myös isoisä Viljo. Hänellä oli Porissa puusepänerversta, jossa hän nikkaroi taloihin ikkunoita ja ovia sekä itselleen keinutuolin. Hän oli palvellut sodassa Lappeenrannan rakuunarykmentissä. Kortit rintamalta kotiin olivat lyhytsanaisia:

”Terveiset täältä kaukaa ja kiitos joulukorteista. Kirjoititte huopikkaista. Niitä ei kannata lähettää kyllä minä täällä pärjään, minulla on hyvät saappaat. Jos jotakin huviksenne lähettätte niin tupakkaa mutta ei paljon. Kyllä minä kirjoitan teille oikein kirjeen kun ehrin. Voikaa hyvin lapseni ja rakas Esteri. Lähetin rahaa 300 markkaa.”

1950-luvun alussa Viljo matkusti vaimonsa Esterin kanssa Minnesotaan sukuloimaan ja katsastamaan, löytyisikö sieltä uusi alku elämälle. Hän rakensi autotalleja, mutta päätyi kuitenkin palaamaan takaisin Poriin. Sukulaisille he lähettivät Amerikan-vaatteita. Atlantilla paluumatkalla matkustavaisia kohtasivat hirmuiset myrskyt. Kaikki muut kärsivät merisairaudesta paitsi Esteri.

Onneksi he palasivat. Lapsuus Viljon ja Esterin mökissä sekä puusepänerstaassa jätti pikku-Jukkaan lähtemättömät jäljet. Jukka, pyöreäposkinen pellavapää, istui välillä Viljon verstaan lattialla ja leikki kutterilastuilla, ihmetteli niiden kie-muraisia muotoja, joihin auringonsäteet osuivat.

”Isona laitan Viljon verstaaseen kristallikruunut ja antiikkihuonekalut”, hän haaveili karussa ympäristössä.

Joulupöytä katettiin aina Esterin ja Viljon tupakeittiöön juhlavasti Arabian sinisellä maisema-astiasstolla. Ennen pukin tuloa lasten, Jukan ja Pirkko-serkun, piti syödä lautasensa tyhjäksi, olipa edessä sitten rosollia tai lipeäkalaa. Lapset arvasivat, että pukki oli Viljo, mutta pitivät sen omana tietonaan. Jukka ja Pirkko saivat aina keskenään samanlaiset lahjat, joita oli paljon.

Kun Jukka-seisoi pihalla paksu talvipomppu yllään, tuffa nimitti häntä paroniksi.

Jos Viljo hermostui jostakin, hän tarttui kiinni keinutuolin kädensijoista, nosti takapuolensa ilmaan ja karjahi: ”Per-

kele!” Reen osista hän ei puhunut mitään. Jukka kuunteli ja oppi ensimmäisen kirosanansa.

Isosä tuijotti televisiota ja kommentoi maailmanmenoa.

”En usko kuin aurinkoon”, hän murahteli.

Kotona Porin Pihlavassa nelikulmaisen keittiönpöydän ääressä Jukan edessä oli värikyniä ja paperia. Olympialaiset olivat menneet ohi vuosia sitten, eikä urheilu muutenkaan poikaa kiinnostanut. Mutta äidille tuli kotiin muotilehtiä, joiden välissä oli kaavoja. Perheen apulaisen, Laimin, innoittamana Jukka piirteli myös luonnoksia, kauniita naisia ja leninkejä, ja leikki naapurin Sirpan kanssa. Laimin avustuksella Jukka ja Sirpa muovailivat asut keltaisesta kreppipaperista.

Pihlavalainen Grönroosin Esteri teetti esiliinoja kotiompeleijoilla, muun muassa Laimi Laineen äiti ompeli niitä. Jukka sai istua vierellä ja kääntää sukkapuikolla esiliinojen nauhoja oikeinpäin. Ompelijan homma ei ole kaksista, hän tuumi – eikä sittemmin käsitöihin koskenutkaan. Laimi meni myöhemmin naimisiin Thomas Rosenlewin kanssa.

Kauneuden olemuksen pikkupoika tajusi ensimmäistä kertaa Yterin rannoilla. Kesäauringon hehkuvalo heijastui merestä ja hiekasta, sai värit heräämään ja väreilemään ja muutti dyynien pehmeitä muotoja.

Talvisilla hiihtolenkeillä Jukka ihmetteli samoissa lumen peittämissä maisemissa mustan meren ja valkeiden kinosten vastakohtia, riitteistä jäätä, sokerilumen peittämiä kaisloja ja puunoksia sekä hangen timantteja.

Kauneutta hänet opetti näkemään myös äidin sisko Aune, joka hankki erikoisia tavaroita, muun muassa guipurepitsiset ikkunaverhot. Sellaisia ei ollut joka mökin ikkunassa.

Pikku-Jukka ihaili myös kieloja, joita hän kävi poimimassa isän ja äidin kanssa Myllymäeltä: kuinka ylväästi kukinnon

varsi nousi vihreiden lehtien suojasta! Se näytti niin yksinkertaisen kauniilta. Viljo-tuffakin kutsui isoäitiä lempinimellä Kieloksi.

Viljo-tuffalla oli omat, Amerikassa opitut maailmanmiehen elkeensä. Hänellä oli kokoelma Amerikasta hankittuja leveitä silkkisolmioita. Hän oli itseriittoinen ja hiukan hienohelma ja tahtoi näyttää naistenmieheltä. Pari kertaa vuodessa hän tilasi taksin ja painoi päähänsä hatun. Taksin takapenkille istutettiin Jukka ja Pirkko-serkku, jota sanottiin pikku-Pirkoksi erotukseksi Jukan Pirkko-äidistä.

Sitten ajettiin komeasti Helsinkiin ja suoraa päätä Stockmannille katselemaan eri osastoja. Tavaratalon jälkeen suunnistettiin messuille. Porilaiset pikkulapset pääsivät jo varhain näkemään pääkaupungin ihmeitä.

”Luultavasti silloin meihin kumpaankin iski messukipinä”, Pirkko Wasicki arvelee.

Pirkko-serkun (Hannukainen, myöhemmin Wasicki) kanssa Jukka eli lapsena kuin sisko ja veli, lähes käsi kädessä. Pirkko oli Jukkaa vain kahdeksan kuukautta vanhempi. Ennen kouluikää he olivat koko ajan yhdessä. Kerran Yyterin rannassa Pirkko juoksi mereen suoraa päätä vaatteet yllä, ja vain olkihattu jäi kellumaan veden pinnalle. Pirkon äiti piti rannassa jäätelökioskia. Hän kauhistui ja ryntäsi hätiin. Jukka jäi ihailemaan hatun kelluntaa.

Jukan äiti teki heille eväsleivät, ja lapset matkasivat bussilla Porin maauimalaan. Pirkko ui niin, että vaaleat hiukset muuttuivat vihertäviksi, ja Jukka punoi hänelle voikukkaseppeleitä.

Pirkko oli rämäpää, joka meni ja teki. Jukka katseli meno hiukan sivusta, seisoi hiljaisena vinossa käsi housujen taskussa.

Rintala on kaksilapsisen porilaisperheen esikoinen. Hänen Armas-isänsä työskenteli Ahlströmin Pihlavan kuitulevytehtaalla. Lisäksi isä jakoi postia ja oli niin hyvännäköinen, että hänen tuloaan odotettiin monessa talossa. Hän oli juoksija, uimari ja vapaauintin Satakunnan mestari 1950-luvulla.

Armas oli ahkera ja eteenpäinpyrkivä, mutta hänellä ei ollut ollut mahdollisuutta päästä opiskelemaan. Hän kävi Liikemiesten Kauppaopiston kirjekurssin ja yleni sitten tehtaalla tuotantosuunnittelijaksi. Pirkko-äiti oli Pihlavan tehtaan konttorissa palkanlaskijana ja myöhemmin kotiäitinä, mikä tuohon aikaan oli tavallista. Hän kävi pelaamassa tennistä tehtaan virkailijoiden kerhon tenniskentällä. Taisipa muuan ranskalainen insinööri häneen vähän ihastuakin.

Äiti oli luonteeltaan rauhallinen ja hyvin huolehtivainen. Isä oli pidetty luonne, eikä Jukka ikinä kuullut heidän riitelevän keskenään – tai ylipäätään kenenkään kanssa.

Armas oli kovakuntoinen. Hän paineli työpaikalleen pyörällä nelisen kilometriä ja taittoi saman matkan edestakaisin ruokatunnilla koko työelämänsä ajan. Hänellä oli ajokortti, mutta autoa hän ei ostanut.

Kodin lähellä sijaitsi Ahlströmin herrasväen asuntoja ja Maire Gullichsenin Honkala-huvila. Rintaloiden koti oli tavanomainen vaaleankeltainen rintamamiestalo, jossa oli alhaalla kaksi huonetta ja keittiö. Vintillä sijaitsi Jukan boksi.

Kun Armas täytti seitsemänkymmentä vuotta, hän kiipesi katolle ja laittoi itse tiilikaton, maalautti sen ja asennutti verannalle suihkun ja wc:n.

”Kyllä on käsissä vielä voimaa”, Armas totesi kouristaan.

Kaikki mahdollinen rompe ja tavara säästettiin ja käytettiin uudelleen. Armas oli jo siihen aikaan esimerkillinen kierättäjä. Hän keräili myös taidelasia. Ahlström omisti litalan, ja lasiesineet miellyttivät Armaksen silmää.

Jukka Rintalan kiinnostus ja taipumus taiteelliseen ammattiin on geneeissä. Isä Armas oli innokas harrastajataiteilija, kävi Porin piirustuskoulun ja oli Porin Taiteilijaseuran aktiivijäsen. Isä rohkaistui toteuttamaan omaa pitkäaikaista haavettaan taiteilijana vasta, kun oli täyttänyt viisikymmentä vuotta ja poika oli valmistunut taiteelliselle alalle.

Rintala kiittää vanhempiaan avarakatseisuudesta. He eivät missään vaiheessa tuominneet pojan ammatinvalintaa humpuukina tai miehelle sopimattomana.

Kouluaikana Rintalan taipumukset eivät vielä tulleet mitenkään erityisesti esille. Hän lintsasi kuvaamataidon tunneilta, ja aineen arvosana heilahteli seiskan ja kympin välillä. Puutyötunneilla jakkaroista ja leipälaudoista tahtoi tulla muotopuolia.

”En voi kuvitella, että Limnellin Viljon tyttärenpoika ei osaa veistää!” opettaja taivasteli.

Samaa koulua kävi myös Jorma Uotinen. Rintala oli koulun joulujuhliissa mukana tiptap-tonttuleikeissä, mutta pari vuotta vanhempi Uotinen esiintyi näyttämöllä jo yhdeksänvuotiaana kapsäkkeineen, oman roolinsa löytäneenä, veteli ”Katupoikien laulua” ja töni tonttupojat syrjään. Rintala vaitosi jo silloin, että ”tuo kaveri on aivan erityinen, hänestä tulee vielä jotakin suurta”.

Talvella hiihrettiin luokkakavereiden kanssa seitsemän kilometrin matka Keisarinpenkille, Yyterin ainoalle korkealle mäelle. Kansanhiihdon merkiksi kirjoitettiin nimet vihkoon, juotiin kuumat marjamehut ja syötiin tuoreet munkkirinkilät.

Kun Rintala oli seitsemänvuotias, koulussa törkättiin käsivarteen jokin rokotus. Sen seurauksena hänelle puhkesi nilkkoihin ja taiveisiin vaikea atooppinen ihottuma. Se oli räikeän punaista, näppyläistä, rumaa ja kutisevaa. Hän oli ihottuman

takia tutkittavana jopa Turun sairaalassa. Kaikki lääkkeet ke-
keiltiin tervasalvasta alkaen. Ihottuma ei näkynyt vaatteiden
alta, mutta se hävetti. Rintala ei voinut ottaa osaa urheiluun.

”Kärsin. Kärsimykseni pysyi piilossa.”

Kesäisin ihottuma ei häirinnyt niin pahasti. Aurinko ja
valo olivat lääkettä, siirsivät syrjään vaatteet ja häpeän.

Armas-isä näki ja aavisti poikansa herkkyyden ja taipu-
muksen vetäytyä syrjään. Hän vei tämän Porin Uimaseuraan.
Sieltä poika sai paljon kavereita ja ui rintauinnissa Satakun-
nan nuorten piirinmestariksi. Ehkä sekin suojeli häntä kiu-
saamiselta.

”Tai sitten minulla on sellainen aura”, Rintala sanoo.

Malminpään keskikoulussa oli kuvaamataidon opettajana
näkemyksellinen Tytti af Forselles. Hän kehotti oppilaita te-
kemään pukuluonnoksia. Kaksitoistavuotiaan Jukan afrikka-
laistyyppisiä kabareeasuja af Forselles ihaili.

Opettaja näytti luokalle ”rainakuvia” eli dioja matkoil-
taan, joita oli tehnyt Madeiralle ja Nizzaan. Ne siivittivät po-
jan mielikuvitusta: kunpa itsekin pääsisi joskus näkemään
jotain tuollaista!

Joskus opettaja toi tunnille portugalilaisen punoskorin,
jossa oli ohdakkeenkukkia. Se oli mieluinen piirustustehtävä.

Af Forselles levitteli kabareeasujen kuvia.

”Näissä on muotipiirroksen lennokkuutta. Sinun, Jukka,
pitäisi piirtää enemmän.”

Niin yksinkertaisilla, huolettomasti heitetyillä sanoilla
opettaja voi siivittää lapsen ajatusta.

”Eräänä päivänä minusta tulee muotisuunnittelija”, kaita-
kasvoiseksi kasvanut Jukka päätti.

Viljon verstaassa oli pitkä höyläpenkki. Siellä Jukka myös
maalasi.

Antti Airion erikoisliikkeessä torin varrella myytiin laadukkaita sisustustavaroita. Aune-tädillä oli hyvä maku, ja hän osti mielellään viehättäviä asioita. Syksyllä 1964 Jukka säästi tarkasti kaikki viikkorahansa. Hän oli iskenyt silmänsä Airiolla myytävään italialaiseen alabasterilamppuun.

Niin tämä kaksitoistavuotias pikkupoika osti rahoilla äidilleen joululahjaksi korkean painavan lampunjalan, johon tilattiin Stockmannilta varjostin. Siihen oli kuvioitu isoja ruusuja. Lamppu ei ollut ollenkaan pikkusievä, vaan siinä korostui klassinen yleisyys. Jukka sai luvan myös kalustaa kotona hiukan, ja lampulle hankittiin tyyliin sopiva pikkupöytä.

Ylpeänä poika katseli ensimmäistä sisustushankintaansa. Alabasterilamppu on edelleen Porin talossa sohvan vieressä.

Uimaseuran kavereiden kanssa Jukka kävi koulun nurkan takana, jossa kaverit tupakoivat. Siitä ei seuraava kuvaamataidon opettaja Anja Karkku-Hohti pitänyt ollenkaan, vaikka Jukka itse ei polttanut. Todistukseen paukahti numeroksi seiska. Jukka ryhdistäytyi ja maalasi tussilla hienot sivellintyöt. Näin alkoi koulunpenkiltä pitkäaikainen ystävyys Karkku-Hohdin kanssa, joka itsekin on taiteilija ja opetti myös Porin Taiteilijaseurassa Armas-isää.

Isä ajoi polkupyörällä Mäntyluotoon maalaamaan rannalle. Joissakin hänen akvarelleissaan näkyy samanlainen kädenjälki kuin pojan töissä.

Luokanvalvojana toiminut historianopettaja jakoi kaikille tehtävän: ”Nyt kirjoitatte paperille, mitä teistä tulee isona.”

Jukan ei tarvinnut pitkään miettiä. Hän raapusti lapulle: ”Minusta tulee muotisuunnittelija.” Opettaja keräsi laput, luokaisi ne läpi ja sanoi: ”Yksi teistä kuvittelee tietävänsä, mikä

hänenstä tulee, ja on varmasti väärässä.” Hän heitti sanansa yhtä huolettomasti kuin kuvaamataidon opettaja, mutta viesti oli toinen.

Äänensävy oli kevyen ivallinen. Porilainen poikaoppilas, joka ei mitenkään loistanut oppitunneilla, fantisoi itsestään mahdottomia. Niin opettaja tuntui ajattelevan. Jukka puristi kätensä nyrkkiin pulpetin alla. Hän ajatteli isoisäänsä. Ärräpäät kiersivät mielessä, muodostivat päättymätöntä kuviota. Hän ei unohtaisi opettajan sanoja.

Vai niin. Vielä hän. Jonakin päivänä. Näyttäisi.

20. heinäkuuta 1969 Eagle-niminen kuumoduuli laskeutui Kuun kamaralle. Kaikkien aikojen suurin yleisö – Rintala joukon jatkona – seurasi, miten ihmiskunta otti jättiharppauksen Rauhallisuuden mereen.

Kuu, vieras planeetta, oli valloitettu. Viljo-tuffa uskoi vain aurinkoon.

Rintala päätti uskoa kaikkien planeettojen liikkeisiin, omaan selvänäkijän lahjaansa ja intuitioon. Mikä tahansa olisi mahdollista, kun vain oikein tahtoisi ja yrittäisi. Jos ihminen kerran pystyi laskeutumaan Kuuhun, miten vaikeaa olisi muka itse kiittää aurinkoon?

Eikä siihen päivään kulunut pitkää aikaa.

Soitto Anna-lehdestä

Porin linja-autoasemalla myytiin muotilehtiä. Jukka osti taskurahoillaan amerikkalaisia *Harper's Bazaareita* nähdäkseen, millaista muotia maailmalla oli tarjolla. Oscar de la Rentan ja Geoffrey Beanin modernit ja näyttävät asut tekivät koulupoikaan vaikutuksen.

Porissa toimi toki Tavaratalo Ratsula, jossa myytiin hiukan parempia vaatteita. Jukka hankki teini-ikäisenä omat muotivaatteensa Casanova-nimisestä miestenmyymälästä ja suunnitteli joskus vaatteita kavereilleen. Monen koulukaverin mieleen on piirtynyt harmaassa kalanruotokuvioisessa maksitakissa koulun pihaa ylittänyt pitkä lukiolainen.

Kesäisin hän hankki vaate- ja biletyusrahoja työskentelemällä Ahlströmin kuitulevytehtaalla levyjen sahausosastolla. Talvella nuoriso kokoontui Antinkatu 13 B:n Liikebaarissa, värjötteli ilman pipoa ja pitkiä kalsareita pakkasessa.

Kun taskussa oli tarpeeksi rahaa, tanssittiin Itäpuiston diskossa Ratsulan tavarataloa vastapäätä ”Yellow Riverin” soidessa. Nuoret renkuttivat aamuun asti, ja sen ajan viinit Magyar Fehér Bor, Liebfraumilch ja Egri Bikavér virtasivat.

”En koskaan pyytänyt rahaa vanhemmiltani, eivätkä he sitä tyrkyttäneet.”

Pirkko-äiti oli hyvin selvillä poikansa lahjakkuudesta, haaveista ja kyvyistä. Elettiin vuotta 1970 ja Jukka oli 17-vuotias.

Äiti luki naistenlehteä. Nilkkapituiset maksit olivat varastaneet paikan minihameilta.

”Puoleen sääreen ulottuvat kapeat jerseyistä valmistetut maksit ovat hyvännäköisiä kapealinjaisina paita- tai jump-perimallisina... Maksitakki onkin kaunein, kun sen voi pitää auki”, kirjoitti *Anna*-lehdessä muotitoimittaja Rauni Palonen.

Äitiä nauratti. Jukkakin käytti maksitakkia ja piirteli itse sellaisia kirjoituspöytänsä ääressä.

Virallisen Suomen ylläpitämät tabukäsitykset seksistä ja alkoholista olivat alkaneet horjua e-pillerin keksimisen ja keskiohuen vapautumisen myötä pari vuotta aikaisemmin. Yhdysvalloista oli levinnyt hippiliikkeen iskulause ”Make love, not war”. Avoliittoja kuvaamaan oli keksitty uusi sana, susipari. Keskustelu vapaasta abortista ja homoseksuaalisuudesta oli johtamassa lainmuutoksiin.

Seuraavan kevään muotiasuksi veikattiin mikrosortseja, jotka peittivät takamuksen hädin tuskin. Kenkämuodin uutuus olivat tiukat, nyöritettävät saappaat, jotka yhdessä mikrojen kanssa antoivat vaikutelman todella pitkistä sääristä.

”Mikrosortsit sopivat maalle ja kaupunkiin, arkiasuksi kotiin ja vierailuillekin. Mutta ehkä hieman huonosti työpaikalle”, Palonen kirjoitti.

Toisessa jutussa neuvottiin, miten maksireiden saisi mahattumaan mikrohoussuun: ”Sinulle, joka olet laiska laihduttamaan; sinulle, jolla on aikaa mikroreisille kaksi minuuttia/päivä; sinulle, joka olet puolilaiska tai peräti sisukas kuntosi kohentaja.”

Äiti huokaisi. Hänen jaloissaan ei mikrohoussuja nähtäisi. Kohtapa tuokin muotivillitys olisi ohi. Vanhoille asenteille